

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pavli Fvschi Episcopi Sarnensis De Visitatione Et
Regimine Ecclesiarvm. Libri Dvo**

Fusco, Paolo

Romae, 1616

De Visitationis Descriptione. Cap. Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61768)

PAVLI FVRSCHI
EPISCOPI SARNENSIS
DE VISITATIONE
ET REGIMINE
ECCLESIA RV M.

Liber Primus.

DE VISITATIONIS DESCRIPTIONE.

CAP. PRIMVM.

SVMMARIVM.

- 1 El nomen in omnibus est inuocādum.
- 2 Principiū est potissima pars cuiuslibet rei.
- 3 Diffinitio in iure est periculosa.
- 4 Vnaquaq. prouincia suo abūdat sēsu
- 5 Visitatio est nomē equiuocū, et quid comprehendat.
- 6 Visitatio Dei est in bonum, & in malum in nos.
- 7 Visitatio est duplex, & quæ.
- 8 Visitatio quid sit. nu. 10. 11.
- 9 Visitationis materiam, qui doctores scripserunt.
- 12 Visitatio quanto tempore debet finire, ex Concil. Trid.
- 13 Visitatio quo tempore est inchoanda.
- 14 Episcopi munus est animarum curam suscipere.
- 15 Visitatio indiget adminiculis.
- 16 Procuratio debita pro visitatione non præscribitur, & quomodo ipsa soluenda.

QVO

VONIAM De Visitatione, & Regimine ecclesiarum, seu modo visitandi, & regendi ecclesias, hic tractare propositum nobis est, (onus quidem etiam Angelicis humeris formidandum, testatur sancta Synodus Tridentina. sess. 6. de reform. cap. 1. in prin.) vt omnes sciant, quid cuiusque officio incumbat: nisi enim sciuerint, quomodo docebunt? nisi regere instruantur oues commissas, quomodo pastorum nomen merebuntur? vt consolidabitur infirmum, aut ægrotum sanabitur? Ezech. cap. 34. nisi a Christo omnium pastore discant? qui animam suam posuit pro ouibus suis? Ioan. cap. 10. Ideo ad eum recurrendum est. † Ipsum inuocando, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est. Iacob. cap. 1. qui idem dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant eum. ad Roman. c. 10. de testib. cog. c. In nomine domini. 1. quæst. 1. cap. cum Paulus: omnes enim qui sperant in eum, non infirmantur 1. Machab. cap. 2. Inde doctissime dixit Plato in primo libro sui Thimei. omne opus ex Diuini nominis inuocatione, principium bonum, melius medium, optimumque finem cõsequitur, ad quod excitat propheta Iona c. 1. inquit, quid tu sopore deprimeris? Surge inuoca Deum tuum: Cuius gratia nobis adsit, vt quæ ad sui altissimi nominis honorem, suæque sanctæ ecclesie exaltationem pertinet, dicere possimus in principio, medio, & fine, & pro ipsius dignitate efferã omnia, 4 quæ dicturus sũ, neque ipse ex ore meo detrahat verũ sermonem: sic precau-

tur omnes, qui ad alios verba facturi sũt. Dionys. in eo. tract. quẽ de Diuini Nomin. inscripsit. cap. 1. in fine. † Sed quia cuiuslibet rei potissimam partẽ principium esse animaduertimus, ne initijs omissis inconueniens quid sequatur. iuxta præceptum Gaij Iurecõsult. in l. 1. ff. de ori. iur. & Phil. 1. Eth. principium videtur esse, plusquã dimidium totius. multa que ex his quæ quærentur, per illud fieri conspicua, vnde dixit Venusinus Poeta.

Dimidium facti, qui cœpit habet.
 Ideo primo est videndum, quid sit Visitatio, vt demum terminis habitis in reliquorum notitiam facile deueniatur, Ciceronis in 1. offic. institutum sequendo, vt de quacunque re agatur sermo, debeat à diffinitione proficisci, vt intelligatur, quid sit id, de quo disputatur, licet in Scyllã incidere periculũ sit, dũ Carybdin euitare quis cupit: † Cũ periculosa sit omnis diffinitio in iure. l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. etsi ex ipsa arguatur principium demonstrationis in omnibus rebus, ex philof. in 4. Metaph. Vnde merito dicitur diffinitionem de facili pati calumniam, cum ad eam sit facilis argumentatio. Neuius. in sua Silua, lib. 1. in verb. non est nubendum, folio 39. quare potius elucidando, quid producat, quã diffiniendo, realiter procedemus, magis interpretationem vocis efferendo, cum quælibet Ecclesia propriam habeat visitationis formam, & in singulis Synodis, maxime prouincialibus, secundum exigentiam facti Prælati diuersimode ordinarunt. † Abũdat nempe suo vnaqueque prouincia sensu. 12. distin. cap. illa. de sepult. c. certificari. ex quo dixit not. Andr. in cap.

in cap. 1. §. similiter. nu. 5. in fi. de capit. qui cur. vendi. quod diuersitas personarum diueriam accipit medicinam, vt supra in proce. circa finem est dictum: & in famil. singul. in l. 5. num. 37. in cap. vtinam 76. dist. & quæ in vno loco certam habuerunt interpretationem, ea ibidem obseruentur: cap. cum dilectus, de consuet. facit text. in l. minime. ff. de leg. Quando tamen quid cōtrarium saluti animarum nō obseruatur, quia recedendū est. in extrauag. Ioan. 22. 5 prima de cōsuet. † Quare pro intelligentia est sciendum, quod hoc nomē Visitatio, est nomen æquiuocum, cōprehēdens inquisitionē, & correctionem: testatur Barthol. Bellenz. Rotæ Auditor in tract. de chari. subsid. q. 11 Item est, & species seruitutis, qua sub est seruus Domino, subditus superio 8 ri, qui cognoscit per hanc viā ius suū saluum fore: dom. Mari. Frec. de sub feud. lib. 2. author. 35. nu. 3. sicuti Bal. exēplificat in Domino visitate castra vassallorum, imminēte maxime periculo, aut suspicione belli. in cōf. 358. vol. 1. Boer. de custod. clau. fol. 10. Itē significat ius, & continet administrationem. idem Bald. conf. 158. proponitur 3. vol. de correctione. legimus etiam in veteri testamento, quod visitauit Dñs peccata populi, loquens 9 Moyfi, Exod. c. 32. Ego autem in die ultionis visitabo, & hoc peccatū eorum. † Quæ Dei visitatio interdū est in bonum circa nos, eodem lib. c. 4. & Luc. c. 1. Quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ: Aliquando est in malum, sic exigentibus nostris peccatis. glo. Nic. de Lyra super Isai. Affli. in l. quicumque toxicum. n. 3. de mal. & nox. medic. Psal. 88. Visitabo

in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, & Bernar. in sent. Visitat nos Deus quattuor modis, exhibitione præcepti, asperitate flagelli, nouitate miraculi, & inspiratione subtili, visitans humiles & superbos transfiliens: sed proprius accedendo: † Visitatio est duplex, particularis, quam superiores faciunt ex zelo, & charitate ad aliquam Ecclesiā, siue alium pium locum, ex causa mouēte animum suum, de qua loquitur text. in clem. 2. §. nos igitur. de cēsib. Toties, quotiesque sibi videbitur, etiā auctoritate apostolica, seruata tamē forma Sacri Cōc. Trident. sess. 6. de reform. c. 4. & plenius sess. 25. de reform. gen. cap. 6. Alia est generalis, quā prælatus facit ex debito sui pastoralis officij, de qua in præsentia agimus, & plenius tractabimus. † Quæ potest sic describi secūdū Dom. Petr. quod est sollempnis scrutatio, & reformatoria instructio pastoralis, directā ad cōmunē vtilitatem hominū, & ecclesiarum, animarumq. salutem cui procuratio iure est annexa. Probat hęc descriptio per c. placuit. 10. q. 1. cap. cauendum. 10. q. 3. cap. cum ex officij. de præscr. cap. Romana. de censib. sed non satisfacit in omnibus partibus, quia non continet genus, & differentias, vt est necesse, nec necessitate imponit, ex quo iura dissonāt. † Vnde ex scriptis Soc. sen. Fran. Pau. Rot. Audit. in suis de Visitationibus tractatib. qui plenius, quā alij in hac materia scripserunt, vt refert Felin. in alleg. capit. cum ex officij. post scripta per Specul. in tit. de Inquis. §. quando & qualiter, & Archiepis. Floren. in sum. 3. part. tit. 20. cap. 5. cum seq. vbi de forma visitandi

tandi, inquisitioneque; facienda differit, & Dom. Petr. Episc. sancti Papuli prouinc. Tholos. qui nisi dicta antiquorum decurtasset, ordinatius scripisset, a quibus omnibus, multis nouissimis additis plurima accepisse ingenue fatemur. Nam ut inquit Plin. ad Vespasia. Benignum, & plenum ingenii pudoris est, fateri per quos profeceris. Sed obnoxij animi, & infelicis ingenij malle deprehendi in furto, quam mutuum reddere. refert Ioann. Andr. in proœ. nouell. 10 f. per lib. 6. †. Potest ergo dici, quod visitatio est munus quoddam pastoralis officio incumbens, ex iurisdictione competens, quã prælatus facit in sua dioecesi, reformando, & corrigendo, quę nouerit necessaria p̄ executione sui pastoralis officij; sed nec uideat̄ satisfacere, quia quo ad primã partem diminutionẽ, & in secũda cõtinet superflua. Ideo nos exprimendo modum, per quem in esse deducitur ipsa visitatio, iuxta not. per mod. in ead. l. omnis diffinitio. ff. de. reg. iur. licet nõ sit de esse diffinitionis, tamen propter eius periculosam subuersionẽ omnia 11 suppletes dicimus. † Quod visitatio est officium astringens episcopũ, vel alium Superiorẽ singulis annis visitare dioecesim sibi commissam, eam ad cultum diuinũ reducendo, animasque saluas fieri procurãdo, quæ ei de procurationib⁹ respõdere teneatur. Hęc est descriptio amplior prima, & concordat cũ suis partibus contra secundam, (dictum est officium astringens) quia ad hoc superior expresse tenetur, iuxta sacrorũ Canonũ decisionẽ cap. conquerente. de offic. ordin. c. placuit. cap. Episcopum, 1. q. 1. Pavi. de Visit. prima par. 9. 9. & si omittat

peccare dicitur (nisi ex causa iuxta steterit) Socc. ibid. nu. 7. vers. 3. quæro, & nu. 19. q̄ nullo modo potest omittere. Alphon. Aluar. in suo Speculo, cap. 11. & nouissime est decretum in Conc. Trident. sess. 7. de reformatione. cap. 3. † Vbi declaratur, quod si dioecesis est ampla, & non possit in anno episcopus finire eam visitãdo, finiat saltem biennio, ut sic se minus onerosum visitatis tribuat, quam fieri potest, ex dictis in extrauag. Vas electionis. de censib. in princ. Idque ex idemptitates rationis arguitur, etiam si neque potest finire biennio, propter sui magnitudinem, & facta occurrentia; sicuti in pluribus visum est, ut nec semel id completum fuerit toto tempore præsulatus, ex multis, quę interim occurrere possint, & impedimẽta, quę præstantur, ne sint, ut aliqui faciunt, qui visitãtes nõ episcopi vidẽtur, sed potius isti, qui mittuntur a Principibus uelociter cũ literis, quos ueredarios appellamus. d. Mar. Frecc. de subfeu. li. 2. in tit. quis dic. dux. nu. 35. & alibi dicuntur uernaculi, per similitudinem Genes. c. 14. licet text. in l. cõtinuus. §. cum ita stipulatus ff. de uer. obliga. utatur ad hoc uerbo diplomate: sic celeriter se expediũt, ut sufficiat eis, tres, & quatuor ecclesias uidisse in die. † Sed quo tempore habeat episcopus incipere hanc visitationẽ, cũ nõ sit in iure determinatũ, statuit arbitrio suo, sed melius est in æstate, uigentibus tẽpestatibus in hyeme. Ex cõsilio Abb. de censib. cap. cum nuper. reiecta mordacitate. Fabij Montisleonij Calabri. in pract. quat. lit. arbitr. 4. par. n. 85. auaritiã sapere dicentis, (dictum est ad cultũ diuinum) quia hoc episcopus principaliter

paliter attendere debet, cum super intendens sit dictus. c. qui episcopatum. 8. q. 1. & sic muneri sibi iniusto satisfacere. iuxta dicta in Conc. Trid. sess. 22. de reform. c. 2. nā in hoc iuris canonici latorum intentio fuit, quod non principaliter intendebat ius civile, ideo propter animas attendimus ipsum ius canonicum. cap. cum contingat. cum sua gl. de iur. iur. f. episcopi. n. principale munus est animarum curam suscipere. c. cum instatia de censib. c. cū in cunctis. in princ. de elect. vt gregē curæ suæ traditum à diabolicis incursionibus protegere possit. ses. 13. eiusd. Conc. de reform. c. 1. (dictum est de procurationibus, iuxta primā diffinitionē) quia non est magnum semināti spiritualia metere temporalia eod. c. cū ex officij, & dignus est operarius mercede sua. Mat. c. 10. ad Rom. 4. 1. ad Corin. 9. & qui ad onus eligitur, repelli non debet a mercede. c. cum secundum. de præb. namq. ex præmiorum retributione plantantur virtutes, ex quo mæritibus propter actus virtuosos debetur. l. si. C. de stat. & imag. & laborati debetur restitutio præmij. C. de re mil. l. contra rempub. lib. 12. Andr. in l. nihil veterum. de offi. ma. iust. in const. 15 regn. f. Inde dixit not. Bal. in alleg. c. cum ex officij. de præscript. n. 2. q. visitatio indiget adminiculis. i. victu, scilicet procurationibus, moderate tamē, ne ultra facultates grauētur ecclesie de censib. c. cum Apostolus. & c. cū sopitæ, ne potius percussor quam pater dicatur superior a subditis, contra decretum eiusd. const. alleg. sess. 3. c. de reform. debet enim iniquitatem omnem a se expellere, sicuti de lege dicimus. l. 1. in princ. C. de vet. iur.

enucl. nec excedere metā honestatis, stante varietate humanæ naturæ, & humanorū actuum, vt dicunt mod. in proq. clem. f. Hæ tamē procurationes præscribi nō possunt. eod. c. cum officij. & c. cum instatia, de censib. per gl. & Abb. n. 3. etiam longissimo tempore, nec quidem pacto. eo. tit. in 6. c. perpetuo. per Anch. Phil. Port. conf. 173. cum inter. n. 2. vol. 3. licet in modo secus, vt soluantur in pecunia, nō in victualibus, ad vtilitatem visitatorum Fel. in d. c. cum ex officij, c. Felicis. de censib. lib. 6. & est cōmunis opinio de iure antiquo. quāuis multi cōtra. per extrau. vas electionis: Canon vero Concil. Trid. cuius dispositionē attendimus, in eod. c. 3. sess. 24. iuxta c. felicis id permittit, vt si consuetū est, soluant visitandi in pecunia, vel in victualibus ad eorum vtilitatem, & beneplacitū, rationem assignat gl. in d. c. felicis, in verb. dispendia, & supplet ibidē Io. And. vtilem fuisse eandem constitutionem: nec mirādum, cum propter incōmoditatem recedatur ab antiqua consuetudine, vel ex necessitate, aut vtilitate ecclesie. tex. not. in c. non debet. de consangu. & affin. nec authoritati veterū legū detrahitur, si secundū qualitatem temporum nouū ius producitur. l. nihil veterum. de offi. mag. iusti. in cōsti. reg. Neap. non. n. prodest tunc in differentijs esse, cū oporteat episcopū esse in quiete mentis, & corporis, nec in sollicitudine tēporalium est dare quietem, secundū S. Tho. in 4. dist. 37. art. 7. ipsiusq. Concilij iure nouo idem dicimus esse attendēdum, circa illud de præscriptione, vt ibi ex consuetudine solitum est obseruari, nihil procurationibus præstari, id etiā ob-

seruetur, eod. c. 3. §. in ijs vero quod est notandum, ad ipsa iura: quæ autē spectent ad ipsas procuraciones, & quomodo, & a quibus ecclesijs, & personis, & quando episcopus com-

mode residet in sua ecclesia respectu ecclesiarum ciuitatensium & capituli. infra in 2. p. lib. 3. Deo dante latius dicemus.

DE PERSONIS QUIBUS IUS Visitandi competit.

CAP. SECVNDVM.

SVMMARIVM.

1	V isitandi ius quibus competat.	Episcopi successerunt in locum Apostolorum, nu. eo.
2	Papa gerit vices Dei in terris.	
3	Concilium indictum sine voluntate Papæ est nullum.	13 Episcopi singulis annis habent visitare suam diocesim.
4	Vicarius Papæ habet ius visitandi, et quantum.	14 Abbates, Priores, Abbatissæ possunt visitare eorum monasteria.
5	Cardinales possunt visitare ecclesias suorum titularum.	15 Abbatissæ ex quo non possint exire claustra alijs committunt visitationem.
6	Cardinales sunt positi in illustrissima dignitate.	16 Visitatio solemnis per inferiorem episcopo fieri non potest, nu. 7.
7	Papa Cardinaliũ consilio vitur in administratione uniuersalis ecclesie.	18 Vicarius generalis episcopi an possit visitare.
8	Familiares Cardinalium delinquentes a quo corrigantur.	19 Archidiaconus quomodo habeat ius visitandi.
9	Patriarchæ habent ius visitandi.	20 Capitulum sede vacante an possit visitare.
10	Patriarchæ qui sint.	Capitulum an possit concedere indulgentias, nu. eo.
11	Archiepiscopi habent ius visitandi suam diocesim, & quando prouintiam de iure Conc. Trid.	21 Potestas omniũ prelatorũ est a Papa.
12	Episcopi habent plenissimam potestatem in eorum diocesibus.	22 Visitatio in quo loco est facienda.

Visitacionis descriptionem, posuisse nequaquam sufficit. † Nisi videamus quibus personis hoc ius visitandi competit, tam de iure, quam de consuetudine, cum nihil profit constitutiones, & statuta condere,

nisi sint, qui ea debitæ executioni demandent, l. secunda, §. post originem, ff. de orig. iur. capitulo vbi periculum, §. præterea, de elect. in sexto, capitulo primo, §. & quoniam: de stat. regul. eod. libr. ex dicto Phil. in 6. Polit. nihil prodesse de rebus